

Žena musí ukázať, že sa veci rozumie

Beata Kosová sa nedávno stala prvou a jedinou volebnou rektorkou na Slovensku. Vedenie Univerzity Mateja Bela je pre ňu výzvou.

Je náhoda, že prvá rektorka bola zvolená práve v tomto období alebo to už bola nevyhnutnosť?

„Nikdy som sa nad tým takto nezamýšľala. Mám pocit, že na spoločenskovedne orientovaných univerzitách pracuje prevažne žien. Prienik žien do vedúcich funkcií je prirodzený vývoj. Nie som jedinou rektorkou. Sú dve rektorky súkromných vysokých škôl, ale nie sú volené. Stala som sa prvou volenou v histórii Slovenska.“

Pohybujete sa v prevažne mužskom svete. Máte s tým nejaké problémy?

„Nie, naopak. Roky som bola dekanou a stretávala som sa väčšinou s mužmi. Celkom mi to vyhovuje. Medzi mužmi je dobre. Musíte im však ukázať, že sa veciam rozumiete. Mužský svet sa totiž niekedy pozerá na ženy ako na – ani to asi nemôžem povedať – ako na sliepky. Pokiaľ má žena určitú úroveň, rozumie sa veci, konštruktívne diskutuje a nemá hysterické záchvaty, je to v poriadku.“

Ako sa k vám správajú kolegovia vo vypätých situáciách?

„Sú galantní. Rektori ma privítali s úsmevom, že už sa budú musieť slušnejšie vyjadrovať. (smiech) O mne kolegovia hovoria, že nie som náladová, nemám záchvaty rozčúlenia alebo hysterie. Naopak, mám rada humor a veselosť, vtipné poznámky. Mužom vyhovuje, že som schopná s nimi komunikovať na jednej

Názor rektorky

Beata Kosová.

vlna a udržiavať dobrú náladu. V konverzácii s mužmi treba vždy hovoriť len o podstatných veciach, potom je to v poriadku. Získavam si kolegov aj tým, že sa púšťam do vecí, ktoré nie sú populárne, ako napríklad reformy, aj keď mi v tejto chvíli nič iné nezostáva.“

Medzi prorektormi máte viac mužov ako žien. Prečo?

„Mám jednu prorektorku a troch prorektorov, ale mám aj kvestorku, takže sme vo vedení tri ženy a traja muži. Nevyberala som zostavu podľa pohlavia. Musím mať okolo seba múdrych ľudí.“

Čo by sa zmenilo, keby univerzitný svet viedli ženy?

„Nie je to otázka mužského alebo ženského elementu. Možno by sa zmenila jedna vec. Vzájomná spolupráca. Viem, že je to v konkurencii univerzít veľmi ťažké, ale väčšie zomknutie by možno pomohlo presadiť viac vecí. Je aj veľa žien, ktoré nedokážu spolupracovať, ale poznám viac samolúbnych mužov. Muži sú zasa lepší v tom, že vedia robiť zákulisné ťahy. Myslím politické zázemie, vybavovanie rôznych vecí. Možno ženy ešte nevedia využiť naplno svoj potenciál.“

Rokovalo by sa vám lepšie s ministerkou?

„Ťažko povedať. S ministrom sa mi rokuje dobre. Stretla som sa aj s premiérom a rada by som to zopakovala. Už sme dohovorení.“

Musíte rektorovať aj doma?

„Vo funkcii rektora je to pre vysokoškolského učiteľa zložitejšie v tom, že musí robiť manažéra aj vedeckú a pedagogickú prácu v odbore. Manažérsku prácu si neberiem domov. Som radšej dlhšie v práci, ale nie príliš dlho.“

Čo je to dlhšie?

„Tak do šiestej, do siedmej, aby som veci vyriešila. Odborné záležitosti, pri ktorých potrebujem pokoj, si beriem domov. Ale snažím sa po večeroch už nepracovať.“

Na ženy vo funkciách sa často spoločnosť díva ako na kariéristky, ženy, ktoré rušia rodový stereotyp ženy-matky. Stretávajú sa s tým?

„Závisí to od konkrétnej ženy. Niektoré chcú byť matkami a starať sa o manžela, a to ich uspokojuje. Sme také isté ako muži. Osobne si myslím, že väčšina žien sa chce vymaniť zo stereotypu. Predpokladám, že málokoho baví každé poobedie alebo večer stáť pri šporáku a variť. Povedala by som, že v označení kariéristka cítiť mužský pohľad. Na mužov vo funkcii sa automaticky pozerá ako na úspešného.“

Hypotetická otázka. Je deň pred vašim rozhodnutím kandidovať na post rektorky. Zopakovali by ste tento krok?

„Vedela som, že to bude náročné, ale až také ekonomické komplikácie som si nepredstavovala. Pri súčasnom poznaní by som určite váhala omnoho viac. Ale asi áno.“

Daniel Vražda

Rakúsko nemá ani jednu rektorku

Ak sa Ingela Brunerová stane začiatkom júla rektorkou viedenskej poľnohospodárskej univerzity, bude to pre susedné Rakúsko skutočná revolúcia. Dnes totiž stojí na čele 22 rakúskych univerzít 22 mužov a Brunerová by sa mohla stať historicky prvou rektorkou v krajine. Rakúske univerzity by sa tak priblížili svojim vzorom, ako sú Cambridge či Harvard a prepísali by neličotivé štatistiky: čím vyššia je akademická hodnosť, tým menej žien ju má.

Ingela Brunerová neláme predsudky na akademickej pôde prvýkrát. V roku 1979 sa stala prvou ženou, ktorá na Technickej univerzite vo Viedni ukončila odbor strojárstvo s doktorátom. Brunerová, ktorá sa narodila vo Švédsku a má okrem rakúskeho aj kanadské občianstvo, sa prekážok nikdy nebála. Už ako šesťtyždňové bábätko ju jej otec, kanadský diplomat, vzal na Blízky východ. Nemčina je jej prvým cudzím jazykom po „rodinných jazykoch“, ktorými boli angličtina, francúzština a švédčina. Z Ingely sa stala podľa jej vlastných slov „veľmi cieľavedomá“ žena, ktorú „nové veci mimoriadne priťahuje“ a svoje ciele sleduje s „trpezlivosťou a energiou“.

Po štúdiu pôsobila na technickej univerzite ako asistentka, neskôr prešla do súkromnej sféry. V najväčšom chemickom koncerne krajiny OMV mala na starosti plánovanie v oblasti energetiky a stala sa asistentkou šéfa predstavenstva. V roku 1995 sa stala vicerektorkou na novootvorenej univerzite Donau-Uni a po odchode prezidenta a druhého viceprezidenta viedla univerzitu praktic-

Ingela Brunerová.

Stav v Rakúsku

Doteraz nemajú rakúske univerzity žiadnu rektorku, o trochu lepšie je to vo funkciách vicerektoriiek. Teraz je zo 63 vicerektorov 17 žien, pred piatimi rokmi to bolo len 7 vicerektoriiek. Dokonca aj predseda rektorskej konferencie a rektor ekonomickej univerzity vo Viedni Christoph Badelt hovoril pre ORF o „zlom dojme“. Navrhuje presadiť do vyšších akademických funkcií čo najviac žien, aby potom mohli byť volené aj ako rektorky.

Ženy tvoria na rakúskych univerzitách iba 14 percent všetkých profesorov a 17 percent docentov. Pritom vysoké školy končí viac žien a ako mužov, 52 percent.

Stav v Česku

V Českej republike je 22 rektorov a spomedzi nich sú štyri rektorky. Tri z nich však pôsobia na súkromných vysokých školách.

ky tri roky sama. Opäť sa vrátila do OMW, tentoraz ako šéfka výskumu. Rektorkou sa už rak pokúšala stať. V roku 2003 neuspela proti dlhoročnému rektorovi viedenskej technickej univerzity. Ani tentoraz to nešlo ľahko.

Univerzitný senát poľnohospodárskej univerzity, zložený zo zástupcov profesorov, študentov a ďalších zamestnancov školy, ju navrhol univerzitnej rade ako najlepšieho z troch kandidátov. Rada však návrh zamietla a vôbec o ňom nehlasovala. Podobne dopadla na viedenskej akadémii výtvarných umení Clémentine Delissová či Ada Pellertová na univerzite v Kremži. Keď mal senát schváliť do najvyššej funkcie ženu, zaváhal.

Expertka vládnych ľudovcov (ÖVP) pre vzdelávanie Gertrude Brinek hovorí o „reflexe starých mužov“. „Keď ženu nenavrhneme, nemôže byť zvolená,“ povedala pre denník Der Standard.

Ženy sú na rakúskych univerzitách už desaťročia skôr raritou. Podľa oficiálnych štatistík, ktoré zverejnila agentúra APA, dnes pracuje na vysokých školách 86 percent mužov (profesorov, dve tretiny asistentov a iného vedeckého personálu). V zimnom semestri 2005/2006 mali medzi sebou len 300 profesoriek a 1811 profesorov. Päť rokov predtým bol rozdiel ešte výraznejší. Vtedy to bolo len 110 profesoriek oproti 1500 profesorom. A to napriek tomu, že vysokoškolské štúdium ukončí za každým viac žien ako mužov. V roku 2005/2006 to bolo 21 900 žien a 18 000 mužov.

Ďalšie hlasovanie o tom, či sa stane rektorkou, bude 3. júla.

Miriám Zsiellová